

הלוחות האחרונות שהוריד משה מהר סיני. וארון זה לא היה יוצא מאהל מועד. וכשהיו במסעות היה ארון זה מהלך בתוך המחנות. והארון השני בו היו מונחים שברי הלוחות הראשונות ששבר משה וארון זה היה מהלך לפניהם מעצמו. והיה הולך דרך שלשת ימים והכין להם הדרך. וזהו שנאמר כאן בכתוב: וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה. שהיה ארון זה הולך לפניהם להכין להם מקום מנוחה. וארון זה היה הולך עמהם למלחמה, כפי שנבאר בע"ה בארוכה בבאור לש"א פ"ד. (ז) וכשהיה הולך ארון זה במדבר היו יוצאים ממנו שני ניצוצי אש מבין בדי הארון והיו שורפים הנחשים והעקרבים, והיו הורגים את האויבים שהיו באים נגדם.

עכשיו מודיע לנו כאן הכתוב שבמסע הראשון הזה שיצאו בני ישראל ממדבר חורב למדבר פארן (ח) שהיה דרך של שלשה ימים, הלכו ביום אחד, שביקש הקב"ה להביאם לארץ ישראל שעה אחת קודם, והארון היה הולך לפניהם כמו שביארנו. ומלבד הארון שהיה הולך עמהם היו מקיפים אותם שבעה ענני כבוד: ד' מד' רוחות העולם ואחד מלמעלה ואחד מלמטה, כדי שלא יצטערו לא מן הרוחות ולא מן הגשמים והטללים. וענן שהלך לפניהם היה מיישר להם את הדרך. הכלל הוא שלא היו מהלכים ברגליהם אלא היו בתוך העננים והיו דומים לאדם שבא בספינה שלא איכפת לו מה שהולכת הספינה יומם ולילה, שכן הם יושבים כאילו בתוך ביתם ואין להם שום צער.

מקורות: (א) רש"י. (ב) הרמב"ן פ' יתרו ורבנו בחי. (ג) רש"י וספרי. (ד) תנחומא וילקוט. (ה) מהר"א ורמב"ן. ועי' צרור המור. (ו) שקלים פ"ו לדעת רש"י ורד"ק. ועי' הרמב"ן ומהר"א. (ז) ילקוט. (ח) רש"י וילקוט.

## פרק י

ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: ובנחה יאמר שובה ה' רכבות אלפי ישראל (י. לה"ל).

(א) דעו שפרשה קטנה זו אין מקומה כאן. ומקומה הנכון הוא אחרי פרשה י"ח של במדבר שמתחילה: ונסע אהל מועד וגו' (במדבר ב, יז). וזה שנכתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. היינו בין הפרשה ויסעו מהר חורב דרך שלשת ימים (י. לג) ובין פרשת המתאוננים ויהי העם כמתאוננים רע וגו' שלאחר מכן. וכן תראו בספר תורה שיש שתי נוני"ן הפוכים האחת לפני פרשה זו של ויהי בנסוע ואחת אחרי הפרשה כזה], כדי לרמוז שפרשה זו מקומה לפני נ' פרשיות מכאן ע"י הפרשה ונסע אהל מועד, כנ"ל, שיש עד שם נ' פרשיות קטנות בדיוק. [הערת המחבר: תמונה זו של שני נוני"ן נוספות היא הכתובה בס"ת שלנו והיא התמונה החמשית שמביא הכנה"ג ביו"ד סי' הע"ר בשם רש"ל. וכתב שם שתמונה זו פסולה. וכתב שם עוד משם מהר"ם מלובלין שאין לפוסלה. אבל הנו"ן של בנסוע צריכה להיות מהופכת לכולי עלמא. ואם נמצא ס"ת שאינה מהופכת יש להופכה. וא"כ צ"ע שבס"ת שלנו הנו"ן של בנסוע אינה מהופכת. ועיין בזה].

(ב) ויש אומרים הטעם לנוני"ם ההפוכים, שכן כל מעלתם של ישראל היתה

בגלל שתי הנוני"ן של נעשה ונשמע שאמרו בהר סיני, שבאותה שעה ירדו עם הקב"ה על הר סיני ששים רבוא מלאכים להכתיר את ישראל בבי כתרין ששם המפורש היה כתוב בהם, כנגד מה שאמרו ישראל נעשה ונשמע. ובאותם הימים היו חביבים לפני הקב"ה יותר ממלאכים ונעשו רוחניים. ועכשיו שרצו לפרוק מעליהם עול התורה והמצות וברחו מהר סיני כאדם הבורח מפני האש, כפי שתראו להלן בפרשה הבאה, לכן נכתבו ב' הנוני"ם כשהם הפוכים. לרמוז שעכשיו הם בהיפך משהיו אז (ג) כשאמרו נעשה ונשמע. והאות נו"ן הוא ר"ת נעשה ונשמע.

(ד) ועוד טעם לנוני"ם ההפוכים: לפי שגאולת מצרים היתה באות פ"א כמו שנאמר: פקוד יפקוד אלהים אתכם וגו' והגאולה העתידה שאנו מצפים לה בע"ה תהיה באות נו"ן כפי שאומר הכתוב: נחמו נחמו עמי. לכן הזכיר משה בפרשה זו של ויהי בנסוע הארון זכותן של ב' הנוני"ן שבזכות ב' האותיות האלו יכנסו לא"י. כשם שמפלתם של ישראל היתה באות נו"ן כמו שנאמר: נפלה לא תוסיף קום בתולת יהודה, אף הגאולה העתידה תהיה בנו"ן שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. שאם מחברים יחד ב' הנוני"ן זה על יד זה נעשה סמ"ך. ולכן קבע אותיות אלו כאן כשהם הפוכים. (ה) לרמוז שבעונותיהם נהפכו ואין להם עוד זכות לאותו דור. ליכנס לארץ ישראל. וזה שהפסיק בפרשה זו, מפני שהפרשה הזאת שהיא חביבה מאד, (ו) שעל ידה נודעה חבתם וכבודם של ישראל במדבר לפני שחטאו. שלפני מסעם היה מסתלק הענן מעל המשכן. וכן הארון שהיה לפניו זה ממקומו כדי ללכת. והענן לא סר והארון לא זו אלא לאחר שאמר להם משה. וכן בחנייתם לא חנו אלא על פי מאמר משה שובה ה'. ולכן אומר הכתוב לעיל: על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה. ר"ל החניה והמסע צריכים להיות על פי צו שנים. על פי הקב"ה ועל פי משה, כפי שהסברנו. וכך היה אומר משה:

קומה ה' ויפוצו איביך וינוסו משנאיך מפניך, קומה ה', ובא עמנו כדי שהאויבים הבאים להלחם בנו יפוצו מפניך וינוסו מפניך המשנאים הבאים לרדוף מאחרינו. ובשעת חניה היה אומר שובה ה' והשרה שכינתך על אלפי רבבות של ישראל, ואל תסלק שכינתך מהם, אלא ברכם ורבה אותם (ז) שייעשו אלפי רבבות.

מקורות: (א) שירי כנה"ג יו"ד בהג"ה ב"י. שבת פרק כל כתבי ורבנו בחי ובעה"ט וש"כ ורש"י. (ב) כך שמעתי מפי החר"ש חובב ז"ל. (ג) ד"ע. (ד) זרע ברך ה"א פ' וישלח. (ה) ד"ע. (ו) ילקוט. וע' רש"י ונח"י. (ז) הרלב"ג

### פרק יא

ויהי העם כמתאוונים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה (יא, א). כתבנו לעיל בפרשה הקודמת שזה שנאמרה כאן פרשת ויהי בנסוע הארון, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והנה הפורענות הנזכרת בפרשה הקודמת

## פרק ט

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתן משה, נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל (י, כט).

(א) יתרו חותן משה חלקה לו התורה כבוד שקראה לו בשמות הרבה, האחד מהם משובח מאד, והוא השם חובב, שהוא לשון חבה. (ב) וכן העצה שיעץ למשה בפרשת יתרו שאמר לו: ואתה תחזה מכל העם וגו' היתה בשנה זו השניה לצאת בני ישראל ממצרים. וזה שנכתבה שם בפרשת יתרו, לפי שסיפרה תורה בפרשת בשלח על בואו של עמלק שהיה האויב הראשון של ישראל, מודיעה לנו גם ענינו של יתרו שהיה הידיד הראשון של ישראל שהיה שמח בטובה שמצאה את ישראל שהצילים הקב"ה מידי מצרים ונתן עצה טובה למשה. ועליו אומר הכתוב: טוב שכן קרוב מאח רחוק (משלי כז). כלומר: טוב היה יתרו שהיה שכן אע"פ שהיה כומר לעבודה זרה, ונתגייר בהיותו מחבב את ישראל, מעמלק שהיה מזרע עשו, אחי יעקב, והניח את אחוותו ובא להלחם בישראל בכונה למחותם מעל פני האדמה. וכך פרע לו הקדוש ברוך הוא שצוה לשנוא את עמלק שנאת עולם, כמו שנאמר בפרשת בשלח: מלחמה לה' בעמלק מדור דור. ואילו ליתרו עשה הקב"ה חסד עד סוף כל הדורות, כפי שנבאר בביאור שופטים בע"ה.

והנה לאחר אותו מעשה ביקש יתרו לשוב למקומו לעירו מדין. והתחיל משה להפציר בו שלא ילך, (ג) וכך אמר לו: דע שאנו נוסעים אל המקום שאמר ה' אותו אתן לכם, שמכאן ועד שלשה ימים אנו באים לארץ ישראל. ולא שאמר לו משה שקר ח"ו, שכן היה צריך להיות, אלא שגרם החטא שנגזרה עליהם גזרה רעה זו שיהיו ארבעים שנה במדבר עד תום כל הדור ההוא, שחטאו אח"כ בחטא המתלוננים ובחטא המרגלים כפי שנבאר להלן בע"ה. ואף משה רבנו לא ידע שלא יכנס לא"י לפי שלא נגזרה עדיין הגזרה. והיה חושב שיכנס עמהם. אמר משה לחותנו: מאחר שאנו נוסעים, אל תעזוב אותנו (ד) אחרי שנתת לנו עצה הטובה הזאת, והקב"ה הסכים לדברך. בוא אתנו ותהא חביב עלינו כגלגל עינינו.

ענה יתרו ואמר: כשם שהנר אינו מאיר אלא במקום חשוך ואינו מאיר במקום שיש שם אור השמש או הירח, כי שרגא בטיהרא מאי מהני, ומאחר שאתה דומה לשמש ואהרן לירח, מה אעשה ביניכם. ורוצה אני לילך לעירי במדין כדי להועיל להם ולגייר את כל אנשי עירי ולקרבם לתורה ולהכניסם תחת כנפי השכינה. אמר לו משה: אם תלך עמנו ניטיב לך, כי ה' דבר טוב על ישראל, שצוה עלינו שננהג עמך יותר טוב מאשר עם ישראל, ולעשות לכם טובה המזדמנת לידינו. ולכן בא עמנו וניטיב לך.

ויאמר אליו לא אלק כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלק (י, ז).

זה שאתה רוצה שאבוא עמך כדי שתוכל להטיב עמי ולחלוק לי כבוד, דע שאיני חסר כבוד וטובה בעירי. אם לממון, יש לי ממון. ואם לשדות וכרמים, יש

ק"ח ילקוט מעם לועז — במדבר

לי הרבה, שאני דיין ופטרון בעירי. וזהו כבוד גדול שהכל סרים למשמעתי. חזר משה והפציר בו:

ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים: והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך (י, לא-לב).

אם לא תשמע לקולי אגזור עליך שתבוא עמנו, כדי שלא יהיה חילול ה', שיאמרו לא נתגייר יתרו לשם שמים, אלא היה חושב שהוא עתיד ליטול חלק בא"י. ועכשיו ששמע שאין הגרים נוטלים חלק בארץ, הוא חוזר בו מיהדותו, והולך לעירו. ועוד שתגרום רעה לגרים שרוצים לבוא ולהתגייר שיאמרו: יתרו שהיה חותנו של המלך ובנדאי חלקו לו כבוד מלכים, ובכל זאת לא היה יכול לעמוד עמם וחזר לארצו. עאכ"ו שאר בני אדם שלא יוכלו לעמוד בהם. ויוצא שע"י עזיבתך תרחיק הגרים שלא יבואו להתגייר. ועוד, אילו היה זה אדם אחר שלא ראה כל הנסים שנעשו עמנו לא היה בזה כלום אילו רצה ללכת מאתנו לארצו. אבל אתה שידעת חנותנו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו, כיצד אתה רוצה לעזבנו. ועוד: והיית לנו לעינים. שבבואך עמנו תפתח עיניהם של ישראל ושל אומות העולם. שאם יביטו בך יאמרו: אם יתרו שהיה שוכן בכבודו של עולם ולא הניח עבודה זרה שלא עבדה, והניח כל הע"ז ובא למדבר שומם וצחיח בלי כל טובה, והיה נוח לו להתענות בכל אותו צער ובלבד להיות יהודי ולשמוע דברי תורה אע"פ שלא נעשו לו אחד הנסים שנעשו לנו. אנו שנעשו לנו נסים כאלו, כיצד אנו מעיזים לכפור בהשי"ת ולעבוד עבודה זרה. וכן תהיה לעינים לאומות העולם שידעו שהע"ז שוא ושקר, ויבואו לידבק בתורת ישראל שהיא התורה האמתית. ויראו בך דוגמא. ואם משום הכרמים והשדות שהנחת בעירך ובבואך לא"י לא תוכל ליטול בה חלק, דע שמן הטובה שיתן לנו השי"ת נייטיב לך (ה) עבור הטובה שעשית לנו ושתתן לנו עצה טובה כיצד לכבוש הארץ וכיצד להלחם, וניתן לך המקום המובחר ביותר.

וכן היה שלבסוף ניאות יתרו לבוא עמם, ובתחלה הלך למדין וגייר את כל אנשי מדין, וזהו שנאמר בפרשת יתרו: וישלח משה לחותנו וילך לו אל ארצו. וכבוד גדול חלק לו הקב"ה ביציאתו שיצא עם משה ועם שאר גדולי הדור ועשו לו לוויה בכבוד גדול. ואחר כך חזר אל משה למדבר. וכשנכנסו לא"י ולקח כל שבט חלקו בארץ, הניחו מקום ביריחו בלי לחלקה, שהיתה חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, והיה מלא תמרים שהיה הדבש מושך מהם כמו נהר. אמרו: מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו. כדי שיהיה לכל ישראל חלק במקדש. ובין כך נתנוהו לבני יתרו ואכלו ממנו הוא ובניו ד' מאות וארבעים שנה עד שנבנה בית המקדש. אח"כ נטל שבט בנימין את המקום הזה, שבחלקו נבנה בית המקדש.

ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה (י, לג).

(ו) שני ארונות היו הולכים עם ישראל במדבר. בארון אחד היו מונחים